

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Каплієнко А.І.

аспірант,

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ОСОБЛИВОСТІ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗІЇ В ПОЗАШКІЛЛІ

Сучасні тенденції демократизації освітнього процесу в Україні вимагають відкритості навчання та створення умов для розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Оскільки позашкільна освіта є невід'ємною ланкою загальної освіти, вона реагує на нові тенденції навчання і виховання. Система позашкільної освіти більш гнучка, тому має значний потенціал для впровадження принципів інклюзії.

Інклюзивний потенціал позашкільної освіти дослідили Н. Бизова, В. Голованов, О. Литовченко, Н. Кравчук, Г. Попова.

Під поняттям «інклюзія в позашкільлі» можна розуміти систему освітніх послуг, які надає мережа позашкільних навчальних закладів дітям з особливими освітніми потребами, з метою їх залучення до колективної діяльності, адаптації в суспільстві, виявленню творчої ініціативи та самостійності, забезпечення розвитку особистості.

На прикладі гуртка декоративно-ужиткового характеру «Нитяна графіка» (Палац дітей та юнацтва, м. Ізмаїл) було апробовано експериментальну методику з робот и з дітьми з синдромом «ранній дитячий аутизм» в умовах інклюзії.

Мета та завдання методики були наступні:

- створення психологічно безпечної атмосфери;
- розвиток здатності контролювати свою поведінку і емоційний стан;
- навчання адекватним і ефективним способам взаємодії з оточуючими;
- розвиток комунікативних навичок;
- сприяння усвідомленню реального Я дитиною;
- підвищення самооцінки дитини;
- розвиток художнього та естетичного смаку;
- розвиток уяви та креативності;

Основними напрямками методики визначено корекційно-навчальний та корекційно-розвивальний вплив.

Оскільки головною вимогою до сучасного навчально-виховного процесу є формування компетенцій, запропоновано кілька компетентностей, які необхідно сформувати у дітей з особливими освітніми потребами впродовж навчання у гуртку. Це комунікативна, соціально-адаптаційна, пізнавально-практична, практична і самостійно-діяльнісна компетентності.

Основний дефект дітей з РДА – комунікативний, тому методика інклюзивної роботи в гуртку, в першу чергу, була спрямована на розвиток комунікативної компетентності. Під нею в інклюзивній роботі в позашкільлі

розуміємо здатність дитини з РДА вступати в контакт, повідомляти про стан роботи над виробом, взаємодіяти з колективом та керівником.

Соціально-адаптаційна компетентність пов'язана з вмінням перебувати у колективі дітей, сприймати роботу в гуртку як мікросоціум, усвідомлювати свої цілі в ньому.

Пізнавальні і практичні компоненти об'єднані в пізнавально-практичній компетентності. Займаючися в гуртку, дитина з особливими освітніми потребами не тільки дізнається про окремий вид декоративно-ужиткового мистецтва, а й вчиться працювати голкою з ниткою, планує свою діяльність щодо створення виробу.

Наступним кроком після оволодіння практичною стороною роботи в гуртку є самостійно-діяльнісна компетентність. Вона визначає ступінь самостійності у виготовленні виробів та виявлення окремих творчих складових, зокрема, добір кольору ниток, вміння самостійно синтезувати набуті навички для створення нового (наприклад, створення ескізу за власним малюнком).

У рамках дослідження було застосовано метод «оцінки компетентних суддів». У такий спосіб було проведено діагностування стану сформованості компетентностей у дітей-гуртківців, з якими здійснювалася робота за традиційною. Оцінювання проводилося за 4-бальною шкалою, де 4 – найвищий рівень стану сформованості відповідної компетентності (табл. 1).

Таблиця 1

**Стан сформованості компетентностей
у дітей з особливими освітніми потребами у гуртку
(на початок впровадження експериментальної методики)**

Ім'я	Комунікативна	Соціально-адаптаційна	Пізнавально-практична	Самостійно-діяльнісна
Андрій А.	++	+	++	+
Олег Д.	++	++	+	+
Ізабела Л.	+	+	++	+
Владислав З.	++	+	+	+

Джерело: розробка автора

Методика роботи в інклюзивному гуртку передбачала такі компоненти: використання технології поетапного включення; робота з батьками; створення максимально комфортної обстановки в аудиторії; індивідуальний підхід до дитини з РДА; врахування періодів зростання активності; позитивне налаштування колективу до спільної роботи з «особливими» дітьми; застосування методу виставок.

За розробленими методологічними орієнтирами експертною групою впродовж роботи застосовувалася технологія поетапного включення. Така технологія дозволяє педагогу на основі отриманих результатів моніторингу сформулювати індивідуальні програми, освітні маршрути для дітей, які потребують в спеціальному супроводі.

Однією з основних форм роботи в системі психолого-педагогічного супроводу дітей з обмеженими можливостями займає робота з сім'єю. Так, робота з дітьми з особливими освітніми потребами у гуртку починалася з

індивідуальних зустрічей у ланці педагог-дитина-мама. Метою цих зустрічей було встановлення контакту між педагогом та дитиною. Привернення уваги дитини до творчої діяльності здійснювалося через метод «пасивного показу» – вироби знаходяться на видному для дитини місці, які вона починає роздивлятися. Далі дитину можна залучати до спостереження за роботою керівника.

На наступному етапі при організації спільного навчання дітей з особливими освітніми потребами з дітьми «звичайними», важливо налаштувати вже сформований колектив до прийняття нових членів. Достатньо короткої бесіди з цього приводу. Важливо дати колективу час на адаптацію.

Для дітей-аутистів важливою є постійність в обстановці. Тому один і той самий кабінет, а також власне робоче місце сприяють адаптації дитини [3, с. 23]. Потрібно використовувати режим, розклад, картинки, малюнки, чергувати працю і відпочинок [1, с. 48].

У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами важлива конкретизація завдань, метод пояснення дрібниться до опису алгоритму дії. Діти-аутисти, не дивлячись на спільність діагнозу, потребують, як і всі, індивідуального підходу. Запорукою успіху при навчанні таких дітей є спостереження за періодами працездатності, робота саме в часи активності.

Наприкінці періоду випробування експериментальної методики експертною групою було проведено діагностування рівня сформованості компетентностей у дітей з особливими освітніми потребами (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка сформованості відповідних компетентностей у дітей-гуртківців (на підсумковому етапі експерименту)

Ім'я	Комунікативна	Соціально-адаптаційна	Пізнавально-практична	Самостійно-діяльнісна
Андрій А.	+++	++	+++	+++
Олег Д.	+++	+++	++	++
Ізабела Л.	++	+++	++++	++++
Владислав З.	+++	++	+++	++

Джерело: розробка автора

Результати роботи з дітьми-аутистами в гуртку «Нитяна графіка»:

- 1) діти мають можливість розвиватися в колективі;
- 2) адаптуються в мікросоціумі, долається бар'єр «я-суспільство»;
- 3) діти включені до заходів масового характеру (виставки);
- 4) переживають «ситуацію успіху», яка заохочує до подальших перемог;
- 5) прагнуть саморозвитку та вдосконалення майстерності задля повторення позитивного соціального досвіду;
- 6) відкриті до сприйняття прекрасного, прагнуть створити красиве;
- 7) підвищено мотивацію до самостійної творчої діяльності.

Важливо, що позитивні результати досягаються тривалою роботою і в тісній співпраці всіх учасників освітнього процесу.

Проведені дослідження дають підставу стверджувати, що методика сприяє успішній соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в умовах позашкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання: наук.-метод. посіб. – К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. – 274 с.
2. Литовченко О.В. Сучасні моделі залучення дітей та молоді з особливими потребами до позашкільної освіти / О.В. Литовченко // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2013. – № 10. – С. 130–139.
3. Сак Т. Індивідуалізація навчання учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі // Особлива дитина: навчання і виховання. – 2014. – № 4. – С. 18–23.

Яковенко А.О.

пошукач,

*кафедра логопедії факультет корекційної педагогіки та психології,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова;
логопед, дитяча клінічна лікарня № 7 м. Київ*

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ МОВЛЕННЕВОЇ ГОТОВНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ У ДІТЕЙ ІЗ ЗНМ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вивчення причинно-наслідкових механізмів розвитку мовленнєвих порушень залишаються надзвичайно актуальними і до кінця не вирішеними, незважаючи на численні проведені дослідження вітчизняних і зарубіжних авторів [1, с. 80; 4, с. 384; 8, с. 105]. В зв'язку з цим набуває актуальності питання щодо визначення груп ризику дітей з формування мовленнєвих порушень та мовленнєвої готовності до навчання у школі. В цьому аспекті найбільш важливим є діти із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ).

Вивчення чинників, які впливають на розвиток мовлення, дозволить виділити найбільш значущі, що надасть можливість прогнозувати і профілакувати порушення його вже в ранньому віці і починати ранню логопсихологічну корекцію, що в подальшому полегшить логопедичну корекційну роботу з формування мовленнєвої готовності дитини із ЗНМ до школи.

Нами було проаналізовані пре-, постнатальні та мовленнєві фактори ризику у 62 пар батьків та 31 дитини із загальним недорозвиненням мовлення (ЗНМ) дошкільного віку [5, с. 69]. У вивчення структури та корекційної логопедичної роботи з формування мовленнєвої готовності приймали участь 50 дітей із ЗНМ. Результати оцінювалися бальною системою та за допомогою χ^2 Пірсона.

Аналіз мовленнєвих факторів ризику показав, що 30 дітей із ЗНМ (96,8%) гуліти розпочали вчасно. Пізня поява лепету (після 6 місяців) вже відмічалася у 17 дітей, що становило 54,8%. У 96,8% батьків дітей із ЗНМ мали мовленнєві порушення та у 19 дітей (61,3%) спостерігалася переривання мовленнєвого розвитку. Серед аналізованих мовленнєвих факторів у